

Unikátní
svědectví o světě,
o němž nemáme
ponětí.

Petra Hůlová

JAN TRACHTA

TICHÝ DECH

Zápisky
českého lékaře
z Afriky
a z Haiti

PASEKA

Jan Trachta

TICHÝ DECH

Zápisky českého lékaře
z Afriky a Haiti

Rodičům, za jejich podporu ve všem, do čeho jsem se kdy
pouštěl.

Vyhlaďte svou paměť, a budete člověk, který spadl z nebe, jenž nepřichází odnikud a neví, kam má namířeno; budete Případ X. Člověk, který ztratil paměť, se podobá člověku, který ztratil vědomí; i kdyby jeho mozek nadále byl jasný a normální, je to, jako by opustil půdu skutečnosti a žil mimo ni; vězte, že bez paměti by pro nás nebylo ani skutečnosti.

Karel Čapek, Povětroň

Psát je dobrodružství, a nic vám už neřeknu k chvále tohoto povolání.

Karel Čapek, Povětroň

Názory vyjadřované v tomto textu nereprezentují stanovisko organizace Lékaři bez hranic (Médecins Sans Frontières, MSF) a jsou ryze osobní výpovědí. Jména některých osob, jichž by se vyprávění mohlo dotknout, byla změněna.

Dobře si pamatuji na původní dojem ze setkání s Honzou Trachtou. Inteligentní drsňák s odstupem. Až později, během cest kamsi na konec světa a dlouhé doby, po kterou se známe, jsem snad porozuměl. Zvláštní směs drzosti a pokory, frajerství a zároveň ryzí snahy dostat se věcem na kloub a rozumět jim. Potřeby dělat v životě věci, které jsou správné, které mají smysl a dělat je dobře. Být v životě k něčemu. Kniha, kterou držíte v ruce, je právě taková, plná sebevědomí a energie, která pomáhá jít dál, jindy vykreslující pochyby nad sebou samým i smyslem toho, co člověk dělá. Především je to strhující a pravdivé vyprávění, ve kterém Honza Trachta někdy až s děsivou přesností popisuje situace a příběhy, které by málokdo z nás zvládl. Žádné přikrašlování či autocenzura, realita života a smrti v zemích, kde plní Honza své mise v barvách Lékařů bez hranic, je prostě tvrdá. Honza se rozhodl k zásadní otevřenosti, která imponuje, překvapuje, šokuje, snad i mate.

Možná právě pro konfrontaci možností moderní medicíny a pravidel špičkových lékařů s téměř nulovým zázemím včetně (ne)návazné péče v mnoha chudých místech planety přiznává, jak je pro něj osobně strhující, když řeší pro mladého chirurga zásadní výzvy zcela sám, a jak těžké je zároveň, když nemá s kým konzultovat a o koho se opřít. Píše, jak je úžasné, když člověk může v oněch podmínkách zachránit lidský život a jak je náročné a demotivující, když místo toho přijde smrt, byť

se jako lékař musí umět se smrtí vyrovnat a pracovat dál. Jak těžké je ale jít dál, když člověk pochybuje o svých možnostech i schopnostech a vnějších okolnostech, které stojí proti němu. Přes dvacet let jsem strávil prací v humanitární organizaci Člověk v tísni, která v mnoha podobných zemích pracuje, a na stránkách Honzovy knihy jsem nacházel situace, které mohou nám, lidem žijícím v dostatku a bezpečí rozvinuté země, připadat absurdní. Proč tolik chyb, nezájmu, neschopnosti, prostě proč tak (nám) jasné věci v rozvojových zemích nefungují, bude napadat čtenáře. Myslím, že je důležité si uvědomit, jak mnohé, co dnes považujeme za samozřejmost, před padesáti či sto lety vypadalo u nás. A nezapomínat na zájem a sympatii, tak přítomnou v knize Honzy Trachty. Inspiroující je uvědomit si, jak málo stačí k upřímné radosti lidí, kteří ještě nežijí přehlčení moderním světem a konzumem, uprostřed kterého se my každý den nacházíme. Právě prostá radost ze života je snad nejsilnější inspirací, kterou čtenář v této knize najde.

Šimon Pánek

ÚVOD

O Lékařích bez hranic jsem se poprvé dozvěděl od Šimona Pánka, který v té době už skoro deset let šéfoval organizaci Člověk v tísni a v humanitárním světě se velmi dobře vyznal. Lékaři bez hranic známí po celém světě pod zkratkou MSF, která pochází z původního francouzského názvu *Médecins Sans Frontières*, patří mezi nejlepší a největší humanitární organizace, které léčí pacienty v oblastech ozbrojených konfliktů, přírodních katastrof a epidemií, prostě tam, kde to je nejvíc třeba.

Na podzim roku 2001 jsme se vydali se Šimonem a dalšími dvěma kamarády do Tibetu. Chtěli jsme splout horní tok Brahmaputry na gumových člunech v krajině nekonečných plání kolem Kailáše. Přistáli jsme v Dillí, vsoukali se do po-pruhů svých pětatřicetakilových batohů a vyrazili autobusem přes Islámábád do západočínské provincie Sin-tjang, kde jsme po čtrnácti dnech putování nafoukli nedaleko jezera Manasarovar čluny. Týden jsme pluli po řece snovou krajinou, tábořili na břehu u ohňů ze suchých jačích lejn a hrabali se ze stanů do mrazivých zářijových rán. Osmý den na řece nás zatkla čínská armáda a zavřela na tajné základně střežící čínsko-nepálské hranice. Byli jsme v regionu, kam cizinci nesmějí. Abychom se na řeku dostali, museli jsme tudíž v noci obejít několik policejních a vojenských stanovišť rozmístěných na prašné cestě za účelem zabránění přístupu do dané oblasti.

To nešťastné ráno jsme tedy vpluli do zákrutu řeky pod kopcem se strážní věží, odkud se na nás sesypalo několik čínských vojáků, kteří nás namířenými samopaly donutili přistát u břehu. Moc jsme s nimi nediskutovali. Vojáci byli docela přátelští, přestože nám zavázali oči ručníkem, abychom neviděli, kam nás vedou. Každý dostal z jedné strany vojáka-základáka, osmnáctileté ucho odkudsi z východní Číny, a tak nás postrkovali přes kopec do celkem pohodlného vězení s měkkou dekou na zemi a pravidelným jídlem. Taková čínská hra na slepou bábu. Měli jsme z toho trochu legraci, protože nás nikdo nemlátil, a zároveň v nás narůstalo podráždění, jakmile nám došlo, že nás jen tak nepustí – a řeka bez naší čtveřice na nafukovacích člunech poteče s bohorovným klidem dál, tak jako tisíce let před tím. Po třídním zadržení a zmatečném výsledku nás v chladné měsíční noci převezli na korbě nákladáku na dvě stě kilometrů vzdálenou policejní stanici v Šigatze, kde jsme byli zavřeni ještě týden.

Jeden večer jsme seděli v „bramborárně“, jak jsme zatuchlé hliněné místnosti na policejní stanici říkali kvůli intenzivnímu pachu hnijících brambor, a upíjeli z lahve odporné žitné. Šimon tam seděl špinavý a zarostlý na čele postele, široce rozkročen v těžkých pohorkách, aby mezi jednotlivými loky z lahve neztratil balanc, a vyprávěl o tom, jak dělal revoluci a jak se dostal ke své práci v Člověku v tísní. Poslouchal jsem ho zalezlý ve spacáku s hlavou vedle jediné svíčky, žlutě osvětlující celou hliněnou místnost, a hltal každé jeho slovo, obzvláště potom, co ho lahev dostala trochu do ráže. Držel ji pevně v ruce, s každou novou historkou si přihýbal víc a víc, až na posteli přímo žhnul.

Nevěděl jsem, čím bych kontroval jeho vyprávění o tom, jak vyskočil na popelnici s megafonem v ruce a stal se tak jedním ze studentských vůdců převratu roku 89, jak procestoval Sibiř nebo byl ve válce v Čečně a Bosně... Mých pár cestovatelských historek už všichni znali, tak proč se opakovat? Jenže něco jsem říct chtěl, abych si přisadil do té atmosféry valící se historie, kterou nad námi Šimon rozprostřel. Tak jsem začal

nesměle o medicíně, a jak jsem na ni šel právě proto, že jsem chtěl jako doktor pracovat v Africe nebo Asii. „No jasně,“ řekl na to Šimon. „Nejlepší organizace, pro kterou jako doktor můžeš dělat, jsou Lékaři bez hranic. Já jsem zažil holandský MSF v Grozném. Byli tam z těch velkejch mezinárodních nevládek jediný, navíc samí sympaťáci. Takže určitě MSF. To bude dobrý.“ A měl pravdu. Jenom jsem musel ještě sedm let počkat.

Bylo třeba dotáhnout medicínu do konce a necelý rok dělat zadarmo ve dvou malých pražských špitálech, protože mi nikdo na chirurgii nechtěl nebo nemohl nabídnout hned po škole placené místo. Nakonec jsem zakotvil na Klinice dětské chirurgie v Motole, kam tři „mladé“ během konkurzu vybrali. Opustil jsem tak myšlenku dělat dospělou traumatologií, která by se mi v Africe podle mého soudu hodila, a začal dělat to, co bylo placené. A měl jsem štěstí. Dětská chirurgie se mi nakonec na všech misích hodila víc než jakýkoliv jiný obor. Léčí totiž jak novorozence, tak osmnáctileté, prakticky dospělé pacienty, a dětský chirurg se bojí dospělých pacientů méně než dospělý chirurg dětí. Dobrý doktor se sice pořád něčeho bojí, ale i strach má pochopitelně svoje hranice. Na misích s MSF operujete všechno a všechny, bez ohledu na svou původní specializaci, a je tak třeba najít rovnováhu mezi odvahou pouštět se do nových věcí a strachem z toho, že nemocnému ublížíte.

První čtyři roky v Motole mě hodně naučily, ale také mě řádně semlely. Musel jsem se naučit na slovo poslouchat nadřízené, v tichosti plnit příkazy, o kterých bych normálně diskutoval nebo se alespoň zeptal proč, stejně jako jsem se musel smířit s každodenní rutinou a myšlenkovým světem, jenž se točí jenom kolem pacientů a celé bohatství světa lidí mimo medicínu prakticky pomíjí. Lékařský svět má i svůj vlastní suchý jazyk strohých oznamovacích vět protkaných odbornými výrazy, který mi byl při psaní zpráv a v komunikaci s kolegy nepříjemně těsný, jakkoliv byl nutný, abychom se mezi sebou prakticky a rychle domluvili. Všechny ty knihy, které jsem

léta před nástupem do práce hltal a opájel se jejich bohatým jazykem, jako by ze mě pomalu vyšuměly do ztracena a já strojovatel přesně tak, jak se po mně žádalo.

Celé to bylo pochopitelně myšleno jako převýchova rozjívěného studenta v zodpovědného lékaře a snad to i fungovalo, zároveň jsem ovšem ztrácel chuť a sílu žít svůj sen – a tím byl doktor v Africe nebo Asii. Byl jsem duševně vyprahlý a otupělý a začínal si připadat jako běžec na dlouhou trať v tunelu, kde světlo na konci nenabývá na síle, ale naopak čím dál víc slábne. Až jednoho mlhavého rána, kdy jsem na Břevnově přecházel most přes silnici k autobusové zastávce, abych odjel do práce úplně stejně jako každý den, jsem se z té vše prostupující letargie probral a myšlenka na odjezd s MSF mě zasáhla jako blesk. Najednou jsem cítil ohromnou úlevu a chtělo se mi začít křičet: „Vždyť přece právě tohle jsem chtěl dělat. MSF! Já na to úplně zapomněl!“ Konec přežívání ze dne na den, musím se k nim dostat, a to teď hned, jinak se z toho tady zblázním, myslel jsem si. A ještě ten den odpoledne jsem šel vyplnit přihlášku do kanceláře Lékařů bez hranic, kterou shodou okolností nedávno předtím v Praze otevřeli.

Po týdnu mi napsali, že jsem byl vybrán do užšího okruhu uchazečů a mám přijet do Vídně na přijímací testy. Prošel jsem pěti přes hodinu trvajících pohovory a skupinovými cvičeními, která v jedné místnosti bedlivě a s poznámkovým blokem v ruce sledovalo deset lidí z vídeňské a české kanceláře Lékařů bez hranic, a když jsem se vrátil do Prahy, čekal jsem několik dní jako na jehlách na výsledek. Už nevím, co to bylo za den, ale sloužil jsem v nemocnici, kde byl večer celkem klid, seděl na lékařském pokoji a četl něco na internetu, když mi zvonil telefon. Volala Maria z vídeňské kanceláře: „Mám pro tebe dobré zprávy. Gratuluju k přijetí do MSF!“

Vyskočil jsem ze židle a s gestem fotbalisty, který na mistrovství světa dal svůj první gól, mával rukou zařatou v pěst; načež jsem se vzápětí zase zhroutil do křesla, neboť Maria pokračovala: „A taky mám pro tebe první nabídku mise. Mohl bys odjet na tři měsíce do východního Konga, kde zuří už delší

dobu nepřehledná válka a jsou tam tisíce uprchlíků. Bylo by to se španělskou sekcí Lékařů bez hranic a před odjezdem bychom tě ještě poslali na týdenní přípravný kurz do Barcelony. Co ty na to?“

Lapal jsem po dechu a vůbec se mi to nezdálo. Člověk si celkem hezky maluje, jak pojede jako doktor někam do války a bude hrdinsky zachraňovat životy, jako to viděl ve filmu... Jenže tohle bylo doopravdy, a mně se najednou vůbec nechtělo.

„Marie, a nemohl bych dostat třeba dva dny na rozmyšlenou?“ zeptal jsem se jako by nic.

„To můžeš,“ zasmála se Maria do telefonu. „Posílám ti všechny informace a podklady k misi mailem, tak si to přečti a zavolej. Jak říkají Francouzi – *bon courage!*“ A zavěsila. Zavrtal jsem se do sedačky, otevřel si přílohu mailu a nechal svou fantazii běhat po rádcích, které neslibovaly žádnou turistickou cestu. Jakmile jsem dočetl, nadechl jsem se zhluboka tak, že mě zamrazilo až u kostrče, a pomyslel si: Dělej, tohle jsi přesně chtěl, tak do toho jdi! Načež jsem zvedl telefon a zavolaal Marii do Vídně, že to přece jenom беру.

PRVNÍ MISE

září - listopad 2008

První mise ve východním Kongu byla skutečný křest ohněm. Operační centrum Lékařů bez hranic v Barceloně mě vyslalo do vesnice Kalonge v horách východního Konga, o kterém jsem do té doby neslyšel o moc víc, než že leží v rovníkové Africe. Četl jsem podklady k misi a díky nim se hodně bál, ale zároveň jsem se tam pořád chystal tak trochu jako na dovolenou. Dobrodružství, cestování... a ještě za to dostanu zapláceno. Znělo to dobře. V kancelářích v Barceloně jsem vyřídil nějaké papíry na úřadě a setkal se při briefingu s vedoucím projektu v Kalonge. Pierre vůbec nevypadal jako nadřízený nebo šéf. Sympatický kluk v brýlích, tichý a soustředěný, ale v očích mu bystře jiskřilo a z několika poznámek na okraj jsem pochopil, že má smysl pro suchý humor. Tak s tímhle sympáťákem rád pojedu kamkoliv, říkal jsem si a nenechal se nijak odradit tím, že Pierre byl na rozdíl ode mě od začátku mlčenlivější a vážnější. Na letišti u odbavení začal přímo strašit:

„Ve východním Kongu je pěkný zmatek, všichni se tam mydlí se všema, nikdo neví, kdo s kým přesně a proč. Pět milionů lidí na tu válku doplatilo. Já už jsem tam jednou byl a bylo to dost hrozný,“ svěřoval mi. A u piva v letištní hale pokračoval: „Celá ta válka má kořeny ve rwandský genocidě roku 1994, po který ze Rwandy utekly dva miliony uprchlíků do okolních států. Do východního Konga, který se v té době ještě pořád jmenovalo Zair, se jich dostalo nejvíc. Samí Hutuové, velká část z nich před tím tři měsíce vraždila Tutsie a ostatní

umírněný Hutuy, který třeba žili ve smíšených manželstvích. V uprchlických táborech je pak vlády a nevládní organizace z celého světa zavázely humanitární pomocí, kterou uprchlíci potřebovali, aby tam dokázali dva roky přežít, než se mohli zase vrátit zpátky do Rwandy.“

„Jasně, *Krise velkých jezer*. O tý už jsem slyšel,“ přisadil jsem si, aby Pierre pochopil, že má před sebou partnera do fundovaného hovoru, ačkoliv jsem ve skutečnosti o Rwandě skoro nic nevěděl. Pierre pokývl a pustil se do přednášky naplno: „Problém byl, že celá ta pomoc byla částečně rozkradená a rozprodaná na černém trhu hutujskou armádou, která tábory kontrolovala, takže se tahle armáda mohla časem celá přeskupit a přezbrojit, aby dál podnikala nájezdy na Rwandu. Radikální Hutuové pořád chtěli odstranit rwandského prezidenta Paula Kagameho, který byl Tutsi, a pozabíjet zbytek Tutsiů, který genocidu přežili. I když se Hutuům podařilo během genocidy pozabíjet mačetama údajně nějakých osm set tisíc lidí, zbývalo Tutsiů ve Rwandě ještě jednou tolik. Jenže Hutuové chtěli tuhle malou úrodnou zemi celou pro sebe. Plus v tom hrály roli ještě další věci, který mi nejsou úplně jasné.“

„Ale Kagame má taky máslo na hlavě, ne? Vždyť pak nechal ty uprchlické tábory normálně rozbombardovat a vyvraždit,“ rozhořčoval jsem se.

„To sice jo, ale podle všeho byl Kagame prostě zoufalej. Prakticky pořád šlo o krk nejen jemu, ale všem Tutsiům ve Rwandě. Několikrát OSN varoval, že z táborů se na Rwandu podnikají tajně nájezdy a připravuje se dokončení genocidy. Naštval se, až když mu nikdo nevěřil, a v roce 1996 ty tábory v sousedním Kongu dal opravdu srovnat se zemí. Hutujská armáda se po útocích na tábory stáhla dál na západ do hor východního Konga, kde žije v lesích de facto dodnes.“

„Jak žije, prosím tě? Vždyť tam hlavně bojujou, ne?“

„Oni tam v horách fakt žijou ve svejch vesnicích, který založili, a do boje vytáhnou jenom čas od času. Nevím, jak jsou přesně organizovaný a kdo jim velí, ale rozdávaj si to tam už dvanáctej rok s různějma tutsijskejma frakcema napojenejma

na Kagameho a s konžskou armádou řízenou z Kinshasy, která se zase všechny cizince snaží vytlačit zpátky do Rwandy, Ugandy a Burundi, odkud původně přišli. Pak je tam taky řada místních guerillových skupin, který vznikly jako domobrana vesnic, ty neřídí nejspíš vůbec nikdo, a nakonec jsou tam vojáci OSN, který mají chránit civilisty, ale moc se jim to v tom bordelu nedaří. Kromě vojáků OSN jde totiž všem taky o kontrolu těžby nerostných surovin v dolech, kterejma je celý kraj posetý, takže se těch dvou provincií Severního a Jižního Kivu, kam se chystáme my, držej jako klíšťata.“

„No tak to jsem zvědavěj, co my tam v tom Kongu,“ povzdychnul jsem si na závěr naší debaty.

A Pierre, můj novopečení šéf, na to zcela prostě odpověděl: „Jo, to já taky.“

Když jsme s Pierrem přistáli v Kigali ve Rwandě, ubytovali jsme se v hotelu a šli do místní restaurace na pečenou rybu. Pierre změnil téma z východního Konga na to, proč je sám a nemá ženskou. Jako mladý inženýr nastoupil po škole k argentinskému námořnictvu, kde sloužil dva roky. Po návratu z armády nechtěl zůstat celý život v Argentině, chtěl vidět svět nebo alespoň kus světa. Jenže neměl chuť jen tak cestovat, chtěl na cestách taky něco dělat – a MSF mu tu možnost nabídli. Chytilo ho to a několik let jezdil z mise na misi. Dělal logistika v Čadu, Nigérii, Súdánu, Mali a dvakrát v Kongu, než se vyhoupl na pozici vedoucího projektu. Jenže to už mu bylo třicet pět a začínal být unavený z toho věčného života na místech, která opouští, sotva si na ně po pár měsících zvykne, a ze vztahů, které nemůžou takový život vydržet a rozpadají se stejně rychle, jako vzniknou.

Pierre odcházel z večere posmutnělý, já v dobré náladě, že ještě nejsme u cíle a můžu si zatím vychutnávat ruch ulice, vůně pouličních stánků s praženou kukuřicí, africký pop v chřastících reproduktorech miniaturních obchodů a opravdové černochoy v první opravdové africké zemi, kde jsem se ocitl. Z hotelu jsme odjeli druhý den ráno autem na rwandsko-

-konžskou hranici. Další zastávka totiž měla být již přímo v Kongu, v kancelářích našeho koordinačního týmu v Bukavu, hlavním městě provincie Jižní Kivu. Cesta k hranici byla příjemná, Rwanda krásná, kopcovitá, posetá políčky a banánovníky, všude lidé, doslova hlava na hlavě, u cesty zavšivení psi a přejetá kočka. Idyla, přišlo mi a nechápal jsem, jak se tady mohli před patnácti lety tak zuřivě zabíjet. Zato na druhé straně hranice, po vjezdu do Konga, jsme byli rázem v jiné zemi. A to na první pohled.

Celníci vypadali, jako by měli všichni spavou nemoc, psi byli vychrtlejší, chatrče na spadnutí a místo hladkých rwandských asfaltů byly cesty samá díra a výmol, takže auto sebou začalo házet ze strany na stranu, přestože jsme jeli div ne krokem. Praštil jsem se při tom několikrát vzadu v džípu pěkně do hlavy a pokaždé jsem si uvědomil, že tohle je ta tajemná země, na kterou jsem čekal.

V kancelářích MSF v Bukavu, které vypadaly jako nízký rodinný domek s velkou zahradou, nás přivítali rádně. Potrásli nám pravicí, uvařili kafe a řekli, že nemají čas. Sedl jsem si na batoh, zapálil cigaretu a čekal, jak se situace vyvine. Sledoval jsem na zahradě palmy, rozkvetlé buganvylie a obrovské listy banánovníků a trochu se mi chtělo domů. Tajně jsem doufal, že tady budou běhat samé krásné modrooké „expatky“ (jak se v žargonu humanitárních organizací nazývají zahraniční pracovnice) s otevřenou náručí. Místo toho jsem viděl jen hrozně zaměstnané lidi, zavřené v kanceláři od rána do večera, div ne šestnáct hodin v kuse, což mi vysvětlil hlídač, který mě od brány přišel pozdravit. Některé věci bylo evidentně nutno přehodnotit.

Zapálil jsem si další cigaretu a spolu s dýmem vyfukoval z hlavy i obrazy přívětivých humanitárních pracovnic, se kterými jsem se tolik chtěl seznamovat – a se kterými se evidentně nikdy neseznámím, protože i kdyby tady byly, nevejdu se jim ani náhodou „do agendy“. Opravdu to začínalo vypadat tak, že jsem sem přijel hlavně kvůli práci. Nějak mi to všechno docházelo pomalu a neuměl jsem si představit, co se bude dít.

Konečně vyšel z kanceláře šéf mise, přísný Belgičan, který se představil jako Tom; vyzval mě, ať jdu dál, že teď na mě má chvíli. Kluk to byl kost a kůže, kruhy pod očima, sešmačkané polobotky, a choval se jako generál. V kanceláři sedíme naproti sobě u stolu, trochu se usměje a po otázce, jestli vím, proč jsem tady, spustí opět krátkou historii východního Konga. Kromě věcí, o nichž mluvil Pierre, dodává informaci, že se v kraji objevila nová ozbrojená frakce CNDP v čele s Laurentem Nkundou, který je v bojích novou figurou a táhne na Gomu, aby ji dobyl. Kvůli Nkundově ofenzivě se situace všech našich projektů komplikuje a projekt v Kalonge, kvůli kterému jsem přiletěl, se zatím nepodařilo otevřít. Tom chce proto změnit plán a poslat mě na první tři týdny malým letadlem tisíc kilometrů na jih do městečka Pweto, kde je jiná nemocnice MSF. Tam budu zpočátku platnější a počkám, dokud se nepodaří nemocnici v Kalonge zprovoznit natolik, abych v ní mohl začít operovat.

Další den tedy odjíždím z Bukavu na letiště, které je daleko za městem. Cesta je ještě horší, než jakou jsem zatím zažil; v toyotě to se mnou hází tak, že nevím, jestli dřív přijdu o zuby nebo o záda, ale zvykám si rychle. Na letiště poseté vraky starých vrtulníků a letadel vjíždíme po hodině jízdy a hned po pravé straně letiště zírám nevěřícně na ohromnou základnu OSN. Prý je ve východním Kongu největší vojenská mise OSN na světě, šestnáct tisíc vojáků, říkal mi šofér. To musí být teda život, zavřený na tom oploceném poli plném bílého šrotu, ve volném čase natírat baráky a čas od času si vyjet v patrole ven a čekat, jestli mě někdo náhodou nezkusí zastřelit. Většinou jsou to Pákistánci a marně si lámu hlavu, jestli to dělají pro peníze nebo pro mír na světě. Já bych do toho nešel ani kvůli jednomu, ani kvůli druhému. Naše bílá toyota s logem MSF může až na letištní plochu, kde parkuje vedle malého moderního letadla. Škoda že si to nemůžu vyfotit, Tom mi před odjezdem důsledně zakázal fotit jakékoliv letiště, vojáky nebo vojenskou techniku.

Vevnitř trupu letadla jsou po stranách dvě řady sedadel nalepené na sebe tak, že jistý stokilový vyslanec mně neznámé organizace se hned ochotně zvedá, aby mě pustil k okénku, kam se sám nevejde. Pěkně si spolu rozumíme, on ulička, já okénko, ze kterého skvěle vidím do kraje. Letadlo se vznese nad zelené kopce, zamává křídly, soused se uvelebí, vzdychne a letíme na jih. Afriko!

Během letu do Pweta máme ještě dvě mezipřistání, těžko říct kde, vím jen, že je to na poli a kolem přistávací dráhy z jasně oranžové hlíny pobíhají kozy a malí Konžani v roztrhaných hadrech. Letadlo je v kraji středem pozornosti, ačkoliv je to pravidelná humanitární linka a přistává tu každý druhý nebo třetí den. Po každém přistání se tlačím ke dveřím a sestupuji do hloučku černochoů důležitě jako velvyslanec, mám radost, že oni mají radost, a zároveň se cítím trochu trapně. Bílý nažehlený turista mezi otrhanými černochoy, to je jako klišé z Tin-Tina.

Poslední přistání na suchém vršku nad hliněným městečkem – a jsme v Pwetu. Letadlo drnčí po tvrdé hlíně a kamení, brzdí na pár metrech a dvířka se znovu otvírají. Spolucestujícího z vedlejší sedačky jsme předtím vyklopili někde v buši, tak mám cestu volnou a hrnu se po schůdcích ven, kde na mě někdo mává a běží mi radostně vstříc, aby mě objal. Vypadá jako Martin, francouzský logistik z Marseille, kterého znám z Barcelony z přípravného kurzu před odjezdem na první misi. A je to opravdu Martin, kterého jsem tady vůbec nečekal, Martin, se kterým jsme na malých španělských *plazas* prosnili sedm večerů u piva o tom, jaká bude naše první mise a kde vlastně proběhne. Teď se tedy setkáváme tady, na stejné misi v Kongu!

Martin je jeden z divokých jihofrancouzských hochů, doma se občas honil s policajty, jak nám jednou se smíchem vyprávěl, ale jinak na první pohled zodpovědný dřič. Musí tady být už delší dobu, má teď černý plnovous a triko s logem MSF, které vypadá, jako by ho měsíc nepral. Připomíná mi hrdinu z westernu, kde se smradlavý zarostlý mladíček z venkova

chystá udělat svým koltem díru do světa. Do střehu, *hombre*, do střehu, mise začíná!

Konečně „v terénu“, jak říkají mazáci z MSF. *Au terrain, in the field*, prostě „v tom“. Naše dvě spanilé bílé toyoty s vlajkou MSF na žerdi vplouvají krokem do centra Pweta, jediné dlouhé a široké prašné třídy, jež se od ostatních liší tím, že boudy, které ji lemují, jsou z pomalovaného betonu a ne z hlíny. Na konci třídy se auto otáčí doprava, řidič dvakrát stiskne klakson a brána základny s malým logem MSF se doširoka otvírá. Vyskakují z auta, házím batoh přes rameno a jdu za Martinem přes nádvoří ke kóji, kterou mi určili už před příjezdem.

Základna je předělaná z bývalé venkovské noclehárny. Nízké kamrlíky postavené do čtverce, na dvoře altán a vzadu u vysoké zdi, jíž je základna obehnaná, autodílna a zděné budovy skladů. Moje kóje je temná díra z hlíny, dva krát tři metry, s malinkým okénkem potaženým pletivem, jednoduchou postelí a jednou židlí.

Střecha plechová. „Ta se přes den ještě pěkně rozpálí, uvidíš,“ prorokuje Martin.

„Dobrý, Martine, pustím si klimatizaci.“ Fór, který prostě nevyšel. Klimatizaci si samozřejmě můžu maximálně namalovat uhlem na zeď, abych měl lepší pocit. Lampičku nikde nevidím, takže čelovka – a místo deky prostěradlo. Už teď je v kóji přes třicet stupňů a dusno.

S Martinem se rychle domlouváme na jedno vychlazené pivo. Už v Barceloně na kurzu nám vysvětlili, že logistik, tedy Martin, zařizuje mimo jiné takzvaný *cold chain*, systém lednic a přenosných chladicích boxů, který slouží výhradně k uchovávání vakcín, takže ne aby někoho napadlo chladit si tam například pivo. Martin se u obrovské lednice lišácky usměje, trhne zeširoka dvířky a tam, vedle vakcín v horní přihrádce, na nás přátelivě kouká pyramida litrových pivních lahví. Mám z přítele radost. To je logistik, který ví přesně, co dělá.

Na základně teď kromě nás dvou nikdo není, všichni ostatní